

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják	A lap szerelmi részét illető cikkek a szer- kezőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
évesre 4 ft	—	
Félévre 2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre 1 „		

XIII. LEO pápa ő Szentségének

körlevele a bold. szűz Mária szent Olvasójáról.

Tisztelendő testvérek!

Üdvöt és apostoli áldást!

Hogy a legfűnségesebb szűz Máriának tiszteletét szorgalmasan és minden napon buzgóbb igyekezettel ápolni és előmozdítani úgy az egyeseknek, mint a társadalomnak mennyire érdekében áll, könnyen megértheti bárki, ha magában elgondolja, hogy a méltóságnak és dicsőségnek mily magas fokára helyezte őt az Isten. Mert öröktől fogva azt rendelte, hogy az emberi testet fölveendő Igének anyja legyen és azért minden teremtményei között, melyeket a természet, kegyelem és dicsőség rendjében alkotott, őt annyira kitünteté, hogy az egyház méltán alkalmazza rá a Szentírás eme szavait: „Én a Magaságbelnek szájából származom, mint elsőszülött minden teremtményei közül.“ (Ecel. XXIV. 5.) Amint pedig a századok folyama kezdetét vette s az emberi nemzet bűnbe esve, e bűnnek nyomora az összes emberi utódokra kiterjedt, őt rendelé Isten a béke és üdvösség helyreállításának zálogául.

Az Isten egyszülött Fia az ő legszentebb Anyját a tisztelet kétségtelen jeleivel halmozta el, mert egyrészt midőn a földön még magán életét folytató, őt tevő mind a két esodájának eszközlőjévé. Az egyik esoda tudniillik a kegyelem esodája volt, midőn Erzsébet bensejében a Mária üdvözlésére „repszett a gyermek“; a második pedig a természet esodája, midőn a kánaai menyegzőn a vizet borrá változtatta szent Anyja könyörgésére: másrészt midőn nyilvános életének végén az új testamentomot szerzé, melyet vérével peesételt meg, őt legkedvesebb tanítványának gondjaira bízván, ezen ékes szavakkal: „Ime, a te Anyád!“

Mi is tehát, kik, habár méltatlanul, Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának e földön helytartói va-

gyunk, ily anyának dicséretét előmozdítani meg nem szűnünk, míg életünk tartani fog. Minthogy pedig érezzük, hogy ez reánk, kik szerfölött megaggottunk, hosszú tartamu nem leszen, azon vagyunk, hogy mindeneknek összesen és egyenkint szívébe véssük, mint gyermekeinknek Krisztusban, a keresztfán függő Megváltónak mintegy végrendeletül hagyott szavát: „Ime, a te Anyád.“

Azt véljük, hogy kiváló dolgot viszünk véghez, ha a mi ajánlásaink azt eszközlik, hogy minden egyes hívő a Mária tiszteletet, mint legősibb és legkedvesebb dolgot gyakorolja s beteljesedjék róluk amit szent János magáról irt: „Övéi közé fogadá őt a tanítvány.“ (Ján. XIX. 27.)

Október hónap kezdete alkalmából az idén sem mulasztjuk el, tisztelendő testvérek, hozzátok jelen levelünket intézni, ismételve buzdítván a tőlünk telhető legnagyobb igyekezettel, hogy mindenki törekedjék magának és a szenvedő egyháznak a szent Rózsafüzér imádkozása által lelki hasznot szerezni. A könyörgésnek ezen neme a jelen század végén az isteni Gondviselés által esodálatos elterjedésnek örvend, hogy a hiveknek laukadó kegyelete fölelevenüljön; a miről leginkább tanuskodnak a fényes templomok és szentélyek, melyek újabb időben az Istenanya tiszteletére emeltettek. Azt akarjuk mindnyáján, hogy a gyümölcsöző október is a kegyeletnek kiváló érzésével ugyanazon Istenanyának szenteltessek, akinek a virágos május hónapot szenteltük; illik ugyanis, hogy az évnek mind e két időszakának szenteltessek, akiről írva van: „Az én virágaim a tiszteletnek gyümölcsei.“ (Ecel. XXIV. 25.)

Az embernek természetes társulási ösztöne soha tevékenyebb és általánosabb nem vala, mint a mi mostani időkben. Ebben nem is volna semmi gáncsolni való, ha a természet e nemes ösztönével vissza nem élnének azáltal, hogy istentelen emberek gonosz

célokra különféle egyesületeket alkotnak „az Ur ellen és az ő Fölkentje ellen.” — Szerencsére azonban a katolikusok között is nagy előszeretettel mutatkozik kegyes társaságokba lépni; ezek mind számossá válnak s ezekből, közös helyiségekben mindnyájan a keresztény szeretet kötelekei által egymáshoz közelebb hozatnak úgy, hogy szóval és tetteleg testvéreivé válnak egymásnak. Mert valóban, ha a Krisztus szeretetét elveszszük, a testvérnevezettel és igazi testvériséggel senki sem dicsekedhetik többé, mint Tertullian a következő határozott szavakkal tanusodik: „Mi testvéreitek vagyunk az egy anyatermészetnek joga szerint . . . De mennyivel inkább érdemeljük ez elnevezést azért, hogy Istent mint egy közös Atyánkat elismerjük, a megszentelésnek egy szellemében részesülünk s hogy az egyetlen tudatlanság öléből az igazság fényének egyetlen világosságára ébredtünk?” (Aplóg e. 39.) Különböző alapokon és módokon létesíthetnek a katolikusok ilyen egyesületeket. Erre szolgálnak az ugynevezett körök, takarékpénztárak és ünnepi társas összejövetelek (az olasz oratori festivi mintájára) az ifjakat védő egyesületek és mások, melyek a legjobb célokat szolgálják. Habár ezen intézmények nevükre, alakjukra és különböző céljaikra nézve újaknak látszanak, azért tényleg mégis igen régiek. Egészen bizonyos ugyan is, hogy már a keresztény vallásnak őskorában előfordultak ilyen társaságoknak nyomai. Később alapszabályokat kaptak, külön jelvényekkel bírtak, előjogokat nyertek, a templomokban az istentisztelet fényének emlékére felhasználtattak, az irgalom testi és leiki cselekedeteinek gyakorlására működtek, csak hogy az időviszonyok különböző változásai között különböző nevek alatt. Számuk egyre növekedett, úgy hogy ma különösen Itáliában egyetlen város, falú vagy plebánia terület nincs, amelyen többkevesebb ilyen hasznos egyesület ne működne.

Nem mulasztjuk el, hogy ezen társaságok között kiváló helyet ne jelöljünk ki annak, mely a szent Rózsafüzérről van elnevezve. Eredetére nézve egyike a legrégebbeknek, mert szent Domonkos alapította, elődeink közül pedig igen sokan jelentékeny kiváltságokkal látták el.

Alakja és éltető lelke ezen intézménynek a Bold. szűz Mária rózsafüzére, amelynek kiváltságáról korábban sokszor megemlékeztünk. A szeat olvasónak ereje és hatályos volta épen azért növekedik, hogy annak elmondása minden tagnak kötelességévé tétetik. Mindenki tudja, hogy az imának szükséges volta elsőrendű dolog, nem mintha azáltal Isten szán-

dékainak megváltoztatása szándékoltatné, hanem hogy miut sz. Gergely mondja: „az emberek, akik imádkoznak, ezáltal megérdemlik azt, amit Isten nekik megadni elhatározott”. (Dialog. I. 1. c. 8.) Szent Agoston is mondja: „Aki jól tud imádkozni, az jól is tud élni”. Az ima az isteni segély elérésében akkor lesz legerősebb, ha az nyilvánosan, állhatatosan, közösen és többek által vitetik véghez, mintha az imádkozók egy közös kara jönne létre. Nyíltan megerősítik ezt az Apostolok eszelekedeteinek szavai, melyek szerint a Krisztus tanítványai, kik a megígért Szentlelket várják vala, „egyértelműleg állhatatosak valának az imádságban”. (Ap. Csel. I. 14.) Mindazok, kik az imának ilyen módjával élnek, kérésük eredményéről biztosak lehetnek. Ez áll különösen a Rózsafüzér egyet tagjairól. Mert valamint a papok az istentiszteletet állhatatosan, nyilván és közösen végezve a legdúsabb eredménnyel könyörögnek, úgy a tagtársak imája is, midőn az olvasót vagy mint több pápa-elődünk mondotta - a Mária psalteriumát imádkozzák — bizonyára nyilvános, kitartó és közös imádkozás.

Mivel tehát, mint mondottuk, a közös imádság hatályosságra felülmulja a magánimádságokat, azért, az egyházi írók ez egyleteket a „Szent Domonkos szűz Mária zászlaja alatt vitézkedő katonaságának” nevezik, mivel úgy a Szentírás, valamint az egyház története a bold. Szűzet mint az ördög és minden tévely legyőzőjét magasztalja.

A bold. Szűz szt. Olvasója ez egylet tagjait, mint testvéreket köti össze, vagy mint hadi bajtársakat s ezáltal, mint egy hatalmas felkészített és elrendezett csatarend áll elő, visszaverendő az ellenségek akár belülről, akár kívülről támadja az meg őket. Ezért lehet ez egyletre kiváltképen alkalmazni sz. Cyprián szavait: „Minálunk az imádság közös és nyilvános s ha mi imádkozunk, nemesak egyért könyörgünk, hanem az egész népért, mert mi mindnyájan egyet képezünk.” (De orat. domin.)

Egyébiránt ez imádságnak hatályosságát az egyház története is tanusítja. Elég visszaemlékezni a lepantói ütközetre, midőn a török hadak tengeri ütközetben tönkretétettek s ugyancsak Temesvárnál, Magyarországon és Korfu szigeténél a pogány törökök a kereszténység által megverettek. A lepantói győzelem emlékére rendelte XIII. Gergely pápa a győzelemről nevezett Boldogasszony ünnepét s elődünk XI. Kelemen ugyanez ünnepet „Sz. Olvasó ünnepe” név alatt az egész egyházra kötelezővé tette minden évben.

Am ez imahadsereg azáltal nyer új erőt és dicsőséget, hogy „az Isten Anyjának zászlója toborzotta össze.“ Ide vonatkozik különösen az angyali üdvözlételnek s az Ur imájának gyakori és sokszoros ismétlése. És ez nem hogy valamit levonna Isten méltóságából, nem jelenti ugyanis azt, miutba mi Mária oltalmában nagyobb bizodalmat akarnánk helyezni, miut az Isten hatalmába, hanem épen ellenkezőleg, ennél semmi sem érinti Istent gyöngédebben, semmi sem teszi hozzánk hajlandóbbá.

Mert minket a katolikus hit arratanit, hogy nem csak Istenhez kell könyörögnünk, hanem az angyalokhoz és szentekhez is, (Conc. Trident Sessio 25) habár egészen különböző módokon, mert Istent, mint minden jónak ős forrását imádjuk, az angyalokat pedig és a szenteket, mint közbenjárókat segítségül hívjuk . . .

Helyesen teszik azért az egylet tagjai, ha annyit sokszor ismételve az angyali üdvözléteket, abból, mint rózsából koszorút fonnak. Mert oly magasztos Máriának nagysága, oly nagy a kegyelem, melyet Istentől nyert, hogy a segélyre szoruló, aki az ő pártfogásához nem menekül, hasonlít ahöz, aki szárnyak nélkül akarna repülni.

A szent Olvasó egyletnek még van egy másik előnyös oldala, melyet hallgatással mellőzni nem lehet. Ahányszor ugyanis az olvasó elmondásánál üdvünk titkait említjük, bizonyos módon mintegy vetélkedünk, versenyzünk ama szolgálatokban, melyek teljesítése egykoron az angyaloknak menyegyei karára volt bízva. Ők tették nyilvánossá azon időkben az egyes titkokat, Gábrriel küldetett a Szűzhöz az isteni Ige megtestesülését kihirdetni. A bethlehemi barlanghoz közel az angyalok énekelék a született Üdvözítő dicsőségét, Angyal hívja fel Józsefet, hogy fusson Egyiptom földére. Angyal vigasztalja Jézust, midőn bánkódással elteve, a kertben vérrel verítkezett. S a halál legyőzése után angyal hirdeti Krisztus feltámadását az asszonyoknak . . . Ezért illik kitűnően az egylet tagjaira az, amit az apostol a Krisztus hiveiről mond: „Ti Sion hegyéhez jutottatok, az élő Istennek városához, a mennyei Jeruzsálemhez és sok ezer angyalnak társaságába.“ (Zsid. 12, 22.)

Már pedig mi lehet istenibb dolog, mint az angyalokkal együtt szemlélni és velük együtt imádkozni. Azok, kik már itt a földön az ő szolgálatukra szentelték magukat, mily biztosan remélhetik, hogy egykor társaságuknak fognak örvendeni menyegyekben?

Ebből kiindulva, a római pápák a szent Olvasó egyleteket a leguagyobb dicsérettel és magasztalással emlegetik. Már VIII. Luce kiválóan áhitatos egyletnek mondja. V. Pius a következő eredményeket tulajdonítja nekik: „A keresztények hirtelen egész más emberekké változtak át. Az eretnekségek homálya szétoszlott s a katolikus hit fénye új erővel lépett előtérbe.“ V. Sixtusról szintén tudjuk, hogy ez ájtatosságnak kiváló előmozdítója vala.

Elődeink ilyen példái intetve, figyelmeztetünk és intünk benneteket, tiszt. testvéreket, mint azt már gyakran tettük: hogy ezen szent esatarendre kiváló szorgalmat fordítsatok, hogy törekvéstek által mindig újabb tömegek által növekedjék és virágozzék. A ti és a kormányotok alá tartozó klerus fáradozásai által, ismerjék és méltányolják a többiek e testvérületnek az emberek üdvére vonatkozó nagy hasznát és jelentőségét. Annál nagyobb nyomatékkal akarjuk ezt kiemelni, mivel újabb időben az ájtatosságnak e neme az úgynevezett „örök“ rózsafüzér által kiváló dicső és erőt nyert és felvirágoztatni indult. Szívesen áldjuk meg ez intézményt, óhajtjuk, hogy ti minden eltenkezés nélkül ennek növekedését előmozdítsátok. Erősen reméljük, hogy a kérő és dicsőítő imáknak meglészen a magok eredménye, mivel azokat szívvel és szájjal oly hatalmas tömeg ajánlja fel, soha el nem nemulva és a világ legkülönbözőbb tartományokban folyton egymást felváltva s az ima összehangzó menetével az isteni dolgok szemléletét kövte össze.

A dicséretnek és könyörgésnek ezt az állandóságát sok évszázaddal ezelőtt előre jelképezték. Oziásnak Judithoz inézett szavai: „Aldott vagy te leányom az Urtól, a Magasságbeli Istentől minden asszonyok felett a földön, mert ő a te nevedet úgy felmagasztalta, hogy a te dicséreted soha el nem távozik az emberek ajkáról.“ És e szavakra felkiáltott egész Izrael: Ugy legyen! Ugy legyen! (Jud. 13. 23.)

Végezetül tisztelendő testvérek, mindnyájatokra s a kormányotokra bizott klerusra és népre az isteni adományok zálogául és aiyai jóakaratumk jeléül szeretettel elteve irántatok az Urban, apostoli áldásunkat adjuk.

Kelt Romában Sz. Péternél, 1897. szept. 12 én. Pápaságunk huszadik évében.

XIII. LEO pápa.

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszededgeti: *Kovács Gyárfás.*

II.

Az esperesség újraébredése és ker. esperesek.

Röviden meg kell emlékeznünk esperesi kerületünknek a múlt században történt újraébredéséről és espereseinkről is.

Mint a deésaknai I. Protocollum harmadik részében Benkő Mihály kolos-dobokai főesperes 1781. május 31-én kelt egy rendeletéből kitetszik: a belső-szolnoki esperesség ez időben még csak történelmi értékű fogalom; — gyakorlatban még nem létezett. Mert intézkedik nevezett esperes, hogy minden plébános, valamint a deési szerzetes adminisztrator, a besztecei minorita-lelkész és a naszói kuratus is szorgalmasan nézzenek utána, hogy joghatóságuk alá mely községek tartoznak. Ezt oly célból kívánta, hogy a parochiák határai pontosan körülvonalozhatók legyenek. Ezen esperesi intézkedés két fontos következtést enged. Egyik az, hogy a plébániák és filiák beosztása és körülhatárolásai ekkor folyamatba jönnek; másik — hogy a szolnoki papság a kolosdobokai főesperes útján veszi a magasabb intézkedéseket. Mindkettőből pedig az magyarázható ki, hogy a csak történelmi nevérol ismeretes belső-szolnoki esperesség külön területtel a reformáció után még nem szerepel, hanem adminisztratív a kolos-dobokai esperes által. És e következtetés el is fogadható; mert mint a plébániák részletes tárgyalásánál ismertetni fogjuk, espereskerületünk akkor va'óságos misszió-területet képezett, melyen tehát a hovatartozandóság kimérten nem volt megállapítva. A belső-szolnoki esperesség újabb szervezkedési ideje tehát az 1781. év utáni időre tehető, de már 1791-ben be van fejezve a szervezkedés, mert legelső esperesünk, ki, mint *Archidiaconus districtus Szolnok — Interioris* — szerepel *Korbuly Kelemen személyében 1791-ik életben tűnik fel.* A reformáció után Korbuly Kelemenig belső-szolnoki esperes nem fungál — de igen területünknek a kolos-dobokai. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy még 1782-ben is szintén Benkő Mihály az ozsvári plébános és k.-dobokai főesperes intézkedik a szamosújvári Ferencesek zárdájánál bizonyos jurisdictionale examen ügyében. (Dom. hist. p. 52.) Ha esperesünk van, bizonyára nincs szükség idegenből való kölcsönzésre. Benkő József is elszámolván az erdélyi püspökség főesperességeit, 1778-ban kiadott Transsylvaniajában Belső-Szolnokról nem tesz említést, sőt ennek általa akkor ismert követhető plébániáit; Bálványos-Váralya, Besztece, Csicsó-Keresztur, Deés, Kapnik, Magyar Lapos, Szék — a kolosi esperesi kerülethez számítja (Tom. II. 162 - 163.)

Sokáig szünetelt esperességünk újjászülése tehát a reformáció után az 1780-as évek szervezkedési után 1791-re tehető, mikor Korbuly Kelemen, mint legelső esperesünk lesz ismeretes.

De hát 1791-ig nem létezett volna főesperesség és nem lettek volna esperesek? Igen is voltak. De ezek nem mint belső-szolnokiak, hanem mint örményvárosiak, vagyis szamosújváriak (*Archidiaconi Armenopolitani*, „vagy *Archidiaconi Gentis Armenorum*“) szerepelnek. Ezt igazolja Szongott Kristóf „Szamos-Ujvár irásban és képen“ — című munkája, mely Szamosújvár egyik plébánusát Thoroszéncz (Theodo-

rovics) Minászt „az erdélyi örmények főesperese“ címmel szerepelteti. (60. l.) Ez tűnik ki a szamosújvári ferenerendi konvent Dom. historiája 42-ik lapja alól is. Hol Jákóffy János szamosújvári plébános mint főesperes is magát „*Archidiaconus Armenopolitanus*“ -nak írja. Végül ezt bizonyítja Benkő József említett műve is, mely (Tom. II. p. 163) olyan Armenopolitanus *Archidiaconatus*-ról szól, mely csupán Szamosújvári foglalja magában („*Constat sola Armenopoli*“). Tehát így a szamosújvári (örményvárosi) főesperesség alatt kizárólag örményszertartásu — s nem belső-szolnoki latin szertartásu értendő.

Ilyen örményszertartásu főesperesekül — kiknek jurisdictiójuk csak saját városukra Szamosújvárra terjedt ki — ismerjük a következőket.

1) *Budalovics Lázárt.* A múlt század elején a gyulafehérvári örménytelepről jött plébánosnak és főesperesnek — mint mondá Szongott Kristóf.

2) *dr. Theodorovics Mihályt* a Czévadégh családból. Előbb kereskedősegéd volt Nagy-Szebenben, hol nemcsak jól megtanult németül, hanem báró Bruckenthall, ki idővel Erdély kormányzója lett, barátságot kötött. Theodorovics baza jött Szamosújvárra. Itt előbb kántor volt. Később Már, tonffy György Erdély püspöke által a papi méltóságra emelve, szamosújvári főesperes is lett. Ez örmény egyházban Mártonffy György püspök idejében (1713—21.) dúló vizsályok és egyenletlenségek hatása folytán „*Armenopoli exactus, ac temporis cedendum ratus, Romam contendit, ut religionis orthodoxae propagandae, suorumque ad frugem revocandorum studium Romani Pontificis auctoritate fas haberet. Majoribus inde animis et apostolicis etiam instructus literis, evoluto nondum biennio in Transsylvaniam redux, meliore Loco Armenorum, res ope Episcopi constitutas reperit. Occupatis quippe sacerdotis Romae missi nuncio, nonnullorum animis plus aliquanto summi Pontificis auctoritatis tribuere, et quam nondum penitus erga Romana Sacra reverentiam exuerant, reusim cooperunt reparare.*“ Ezen nagy tevékenységű férfit Mária Terézia az erdélyi örmények püspökévé ki is nevezte vala, de Daniel Chéganosz Tódor kir. tanácsos fondorlati folytán püspökké fel nem szenteltetett, noha annak a 12000 jutnak, mit ő Felsege Mária Terézia adományozott az örmény püspöki asztalra — kamatait maga Theodorovics használta haláláig. (Benkő Transsylvania. Tom. II. 562. Hist. Conv. Szamosújvariensis p. 18. Szongott: „Szamosújvár Irásban és Képekben“, 47 l.)

3) *Verzár Lukácsot.* 1773-ban szamosújvári plébános esperes és t. kanonok, kiról a szamosújvári Ferencesek, nevezett évkönyve 41. lapján olvassuk: „*hoc anno (1779) Reverendissimus Lucas Verzár 78 annorum e vita excessit, qui dum viveret ob praeclaras suas dotes diu Canonicatum, Archidiaconatum, uti et parochiale Officium in hoc privilegiato oppido diu gessit, sepultusque in Sanctuario ecclesiae parochialis.*“

4) *Jákóffy Jánost.* (1779—1791.) Előbb káplánja, később adminisztrator volt Szamosújvár városának. 1780 febr. 12-én mint *Archidiaconus Armenopolitanus* — írja magát emlegetett Szeretházhoz intézett egy átiratában, tiltakozván idegen barátoknak a városban való koldulásak ellen. (Dom. Hist. p. 42.) 1782-ben fiztetetbéli kanonoki címet is nyer. Meghalt 1791. szept. 5-én.

Jakóbfy János volt az utolsó archidiaconus Armenopolitanus. Megszűnik tehát a Districtus Archidiaconatus Armenopolitanus s felszínre kerül az Archidiaconatus Szolnok Interior, mint latin szertartású főesperesség, melynek espereseit következő sorozatban mutatjuk be, megjegyezvén, hogy ezen latin szertartású főesperességnek is vezetői is — egy-két alesperest kivéve — mind Szamosujvári örmény szertartású plébánusaiból kerültek ki:

1. *Korbuly Kelemen.* (1791—1810.) Szamosujvári születésű. Hittani tanulmányait a római Propagandában végezte. 1782-ben kórlátnok, 1791-ben szamosujvári plébános és esperes. Meghalt 1810. január 7-én.

2) *Czeiz alias Mártonffy Kristóf* (1810—1822.) 1787-ben károlyfehérvári tanár, 1794. szamosujvári káplán és kerületi jegyző; 1812-ben esperes-plébános és t. kanoak. Meghalt 1822 október 14-én 71 éves korában.

3) *Símay Lukács* (1823—1838). 1782-ben szamosujvári káplán; majd 1785-ben marosvásárhelyi káplán; 1812-ben ker. jegyző, 1823-ban szamosujvári plébános és ker. esperes. Meghalt 1838 nov. 29-én 85 éves korában.

4) *Gajzágó Kristóf* (1839—1855). Született Szamosujvárt 1767 szeptember 17-én. 1798-ban Szent-Pálon a Hallercsaládnál nevelő; aztán szamosujvári káplán és ker. jegyző; 1839-ben plébános és ker. esperes. 1847-ben iskolai felügyelő. 1851-ben hajlott korára való tekintettel felmentik esperesi hivatalának vezetése alól. 1854-ben ezüst érdemkeresztet nyer; meghal 1855. augusztus 24-én.

Mint említők, az öreg Gajzágó 1851-ben felmentetett az esperesség vezetése alól. Ennek aztán mint alesperes, adminisztrator lett Bogos János oláh-láposbányai plébános, egyúttal iskolafelügyelő is, de csak kevés ideig, mert 1852. július 19-én megszűnt élni.

Bogost az esperesség ideiglenes vezetésében követte Karácsonyi János deáknaai plébános, mint espereshelyettes, de ez a következő 1853-ik évben Udvarhely Szentlélekre menvén, utána az ideiglenes esperesi adminisztrator lett Kopár Simon ker. jegyző és szamosujvári káplán.*

5. *Lukácsi Kristóf.* (1856—1876.) Született 1804 március 30-án Szolnok-Doboka megye Bethlen nevű helységében. Középközlőnek Szamosujvárt és Gyulafehérvárt való elvégzése után, a hittudományokat a bécsi egyetemen hallgatta. 1826-ban pappá szenteltetik és 1837-ig Szamosujvárt káplánkodik. 1837-től 1853-ig s gyulafehérvári papnevelőben tanár, majd ugyanott gymn. igazgató 1856-ig, ezek mellett viselvén számvevői tisztelet s kinevezetve szentszéki ülnökké is. 1856. évben szamosujvári plébános és belső-szolnoki esperes lesz, mely hivatalokban szolgált 1876 okt. 27-ig, midőn elhalálozott.

Lukácsi nagy buzgalmu pap, kitűnő hazafi, örmény nemzetének jeles apostoli férfi, az oktatás és nevelésnek fekvőit lelkű bajnoka és irodalmilag is tág mederben mozgó munkaerő volt széles nyelvismerettel. Életének összes fevékenységét örmény nemzetiségének erős szelleme inspirálta. Erős magyar-örmény az egyház és iskola katedróján, erős az egyház és társadalom közéletében és szívós kitartású az irodalmi munkásságban. Írói talentumának főbb alkotásai ezek: *Historia Armenorum Transilvaniae*; „*A magyarok*

öselei, hajdankori nevei és lakóhelyei eredeti örmény kútfők után. Kolozsvár. 1870“; „*Adalékok az erdélyi örmények történetéhez*“; „*Világosító szent Gergely élete.*“ Mint örmény egyházi férfiak kedvenc eszméje volt s ennek megvalósíthatásáért sokat fáradozott — az örmény püspökség visszaállítására. — A mag el van hintve, a termés a jövő titkát képezi. — Mint plébános állásánál fogva a városi volt örmény gymnasiumnak igazgatója is levén, ennek ügyeit 15 éven át oly buzgósággal intézte, hogy Szamosujvár kulturája örökre hálás iránta. Meghalt 1876 okt. 24-én. Halála mély gyászt hagyott maga után nemcsak véreinél, de az egész művelt hazai és egyházi társadalomban is, mert az ő alkotásai egyházunk és hazánk nagyrabecsült közkinésivé váltak. (Szongott Kr. Szamosujvár Irásban és képekben. 156 és köv. l.)

6. *Kopár Simon.* (1877—79.) Született Szamosujvárt. Családjának eredeti neve Khoszá volt, mit egyik Kaszára, másik Kopárra magyarosított. Csak neve volt Kopár, de nem a mező, melyen működött; mert mint egyházi férfi és részvevő emberbarátának minden alkotásai után étető gyümölcsök termettek élő munkásságának széles térein. 1813 január 13-án született. Alsóbb tanulmányait szülővárosában és Kolozsvárt, a hittudományit Gyulafehérvárt végezte. 1837-ben székely-udvarhelyi tanár lett. 1838 augusztus 25-én Lembergben örmény szertartású pappá szenteltetve, szülőföldjére jut káplánnak. Közben (1852.) kerületi jegyző lesz, míg 1877-ben szamosujvári plébánossá és ker. esperessé nevezetik ki. A szegények gyámolítójukat, az árvák atyjukat, a gymnasium pedig jeles igazgatóját veszette el benne 1879 július 14-én. (Armenia. 1894. 4. f. 105. l.)

7. *Csakány Adeodát.* (1879—1894.) — Született Szamosujvárt, honnan a helyi iskolák elvégzése után a bölcsészeti tanfolyam hallgatója végett Kolozsvárra megy. 1838-ban a gyulafehérvári papnevelődékek közé lépven négy évi hittani kurzus után 1842 szeptember 15-én Stefanovits Sámuel Cyril lemergi érsek örmény pappá szenteli. Harminchét évig volt Szamosujvárt segédlelkész (1842—79.) 1851—63-ig a szamosujvári népiskolában hitelező és örmény nyelv tanítója lett. — Közben (1855) néhány hónapig az erzsébetvárosi örmény kat. Rafael-féle középiskolánál is tanárkodván, 1863-ban a szamosujvári gimnázium tanárává választatik; 1879-től esp. hivatali adminisztrator, hamar rá alesperes és 1882-ben belső-szolnok-kerületi főesperessé nevezetik ki. 1890 július havában erte el tanárkodásának 40-edik évét, midőn a társadalom kitűnőségei, Szamosujvár képviselője, a tanuló ifjúság, volt tanítványai, a leányiskola önköndékei keresve keresték azon módokat, alkalmakat és eszközöket, melyekkel hálás elismerésüket a jubiláló tanár iránt le róhassák. Volt ébenfa díszalbum, ezüst tintatartó, ezüst iron tartó, mint látható jelei azon általános tiszteletnek, mely a jubiláló öregnek legragyogóbb fényglóriáját tevő. Orvendet az örvendezővel az egész város — hisz ez és ő mint tanítvány és tanár álltak egymással szemben. Tehát egy felsőbb nemzedék kulturája is hálásan fonta azt az érdem babérjait, sokat lezadt homloka körül. Az elismeréseket, a sok özönlő tiszteletet betetőzte a kir. Felsőg I. Ferencz József, ki Csakány lelkészeti és nevelés-oktatási érdemeit saját Lovagrendjének jelvényével méltatá. — 1894-ben az esperesség vezetéséről lemondott.

Erdekes megemlíteni, hogy az eddig elszámolt főes-

*. Ez alesperesek és az 1—4 alatti esperesek életadatait Beke Antal „*Papnévelde Történetéből*“ vettem át.

peresek között Csákány egyedüli, ki nem volt egyttal szamosújvári örményplébános is, ki már állásánál fogva gymnigazgató is szokott lenni. S így azon sajátos helyzet fordult elő, hogy ő mint tanár alatta állott a plébános-igazgatónak, mint plébános pedig az állott alatta a főesperes-tanárnak. De e körülmény közte és a plébános — Bárány Lukács — közti kegyeletes viszonynak semmi bátrányára nem volt, sőt a kölesönös tisztelet fokozottabb mértékének emlékére még kedvesebb alkalmul szolgált.

A jó öreg úr 76 éves korában 1894. év november 26-án halt el. (Armenia 7. füz. 194 és 224. l. 1890. Püsp. körlevél 1894—4232. Szamosújvár Irásban és Képekben 205 l. Szongott.)

8. *Bárány Lukács.* (1894 —) Született Szamosújvárt 1841. augusztus hó 4-én. Az iskolákat Szamosújvárt, Marosvásárhelyt és Kolozsvárt végezte — érettségi vizsgálat kitűnő eredményével 1859 július 17-én. Ugyanazon évben gynlatebérvári papnövendék lett — a negyedik hittani év tananyagát magán úton sajátítván el, Bécsben 1864 augusztus 21-én szenteltetett pappá Bosági Jakab meebitariista érsek-apát által. 1862—1879 szept. 14-ig szülővárosa gymnásiumában tanárkodott. Ekkor Fogarassy Mihály szamosújvári — tehát szülőföldje plébánosává nevezte ki s mint plébános az ottani örmény kat. gymnásium s egyszersmind az örmény kat. népiskolák igazgatója lett. Mint gymn. igazgató 1894. november 1-ig működött, mikor az örmény algymnasium m. kir. állami főgymnasiummá alakult át.

Csákány Adeodát a főesperesség vezetéséről lemondván, Bárány L. 1894 évi március hó 2-án a belső-szolnoki kerület alesperesévé, a kerületi iskolák tanfelügyelőjévé — 1895 év április 13-án pedig főesperessé neveztetett ki. A Szamosújvári „Világosító szent Gergely árvaháznak“ is igazgatója. — Nines ö'y nemes ügy, melyet fel ne karolna azt szellemileg és anyagilag ne támogatni. Jeles szónok; egyházi beszédei kiválólag becsek, vonzó és szívhez szölk. — Szabad idejét önművelésre fordítja: olvas és folyton tanul. Sok nyelvet tud (magyar, örmény, latin, görög, olasz, francia, román és német). — Ismeri hazáját. Azonkívül járt: Német-, Francia-, Angol- és Olaszországban. Plébániáját hívei szereteté és öber gondosságával kíséri, míg esperességének ügyei felett mindig vigilanter örködik. Miért mindeffél szeretet és elismerés környékezi. Ad multos annos! (Kádár József „Solnok-Doboka vármegye iskoláinak története“ 483 lap. Szongott Kristóf. „Armenia“ 1894. I. füz. 2—6 lapjain. (Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Bérmaut.

Igen, a szeretet győzött a szenvedélyeken! Branyicskán Déváról úgy délután 3 óra tájt egy lelkes küldöttség jelent meg nemzeti lobogókkal dúsan díszített két kocsin tekintetes Dobay Ferenc úr vezetése alatt, a ki ép a Jósika Lajos báró díszes parkjában időző főpásztort a lelkesedés meleg hangján üdvözölte. Feri bácsi, a dévaiak *Feri bácsija* homo

proponit et diabolus rotæ disponit indignálódó kifejezése után a katolikusok nevében kérve kéri ő Méltóságát, hogy a a dévai róm. kat. hívek igaz lelkes örömmel várván főpásztorukat, kegyeskedjék Déva felé venni útját. A branyicskai úri társaság kíséretében átszállva a főpásztor úr a révén, tüntető ovációban részesült, mivel 28 nemzeti zászlókkal ékesített kocsit követte az elrobogó főpásztori négyes fogatot.

Alig hogy a dévai vár alá jutott a meuet, kitért a lelkesedés az itt-ott csoportosan álló gyermekesereg közt, melyet megakartak akadályozni a „Hozsanna“ kiáltásokban. De való, hogy valamint egykor, úgy most sem sikerült eme törekvés. De hagyjuk e pillanatban a szemrehányást! Déva katolikusai mint hitvallók megállották helyüket; az utcán lömpölygő emberáradat valóságos örömujjongással fogadta a Főpásztort. Mikor ő Méltósága a kapisztránus atyák zárdájába és templomához vezető út befordulójához ért, az egyháztanács élén Lázár György fogadta. A főgondnok magyar férfias alakja igen kellemes hatást gyakorolt a kocsijából kiszállott főpásztor urra és kíséretére. A tüntető fogadástól tálmácsolói férfi kebléből csak úgy ömlöttek az ékesebbnél ékesebb szavak, a melyekben a dévai római katolikus nagyszámú hívek általános öröme s hálája nyilvánult, mit a főpásztor a tiszta szent érzelem hangján elmondott bár kegyesebb válasza követett, mely méltó volt az erdélyi püspökhöz, a ki békét és szeretetet hozott szívében mindnyájának állás és nemzetiség különbsége nélkül.

A templom ajtajában ntdő P. Rácz Pál házfőnök úr mint a dévaiak helyettes plébánosa fogadta ékes szavakban üdvözölvén a főpásztort. A szokásos szertartás után a zárdafőnök lakásán, a hvá ő Méltósága elszálláso'va volt, a tisztelgők szép sora következett. A hunyadi espereskerület vezetője a hunyadmegyei papság nevében üdvözölte a kegyelmes főpásztort, mint papjai édes atyját, felajánlván mindnyája szívét az apostolnak, mit a főpásztori szeretet megnyilatkozásában válaszolt meg ő Méltósága. Az egyháztanács tisztelgése egy régi óhaj teljesítésében öszpontosult, mi nem egyéb mint egy a piacon építendő templomra való segélykérés, mely segélyt úgy ígerte meg a nagylelkű főpap, hogy buzdítván a hívők seregét ebéli iparkodásra, a maga részéről majd megadja azt, mit főpásztori hatalma kijuttatbat.

Négy úrnő, névleg Czákó Károlyné ő méltósága, Hollaky Imrénéő nagysága, Solyom Fekete Mariet és Borostyáni Beláné öhajtott főpásztor urunk előtt megjelenve mintegy könnybe lábbadt szemekkel tudomására hozni azt, hogy mit egy pár férfit meggondolatlansága kellemetlen incidensül a fogadatlásnál elhibázott, ök mint a dévai szépmen képviselői ezen özinte szívökből jövő üdvözlötükkel helyre hozni iparkodnak. A kedves Veronikák a legszívesebben fogadtattak.

Az ipartársulat Teutschek Ferenc vezetése alatt tisztelgett, mire a főpásztor az ipar fontosságát kiemelve azzal válaszolt, hogy az iparosok ügyét valamint eddig is felkarolni legszebb kötelemek ismerté, úgy ezután is azon lesz, hogy az ipart, mely maup magasán kiemelkedő alakja a társadalmi életnek, legméltányosabb pártfogásában fogja részesíteni. Utolsónak Boga Károly képezdei igazgató tisztelgett, mint ki legmélyebb tisztelettel hajol meg püspök úr népnevelési magas intenciói és elvei előtt. Hogy még a esendőség és honvédség is tisztelgett másnap délben, azt is felemlitem a referada büsége kedveért.

29. reggel vette kezdetét az isteni tisztelet, mely alatt Kutnyászký ének és zenetanár vezetése mellett igen szép énekeket zengett a helybeli énekkar. Az Isten szabad ege alatt a zárda templomához nyíló tágas bejáratnál üthoszlat felállított bérnáltak összege 367-et tesz ki, kik között a lelkes csángó nép tömege tünt fel nemzeti ruházatában. Bérnálás után $\frac{1}{2}$ óra kor a zárda ebédlőjében ötven terített bankett volt, melyen a dévai előkelőség vett részt, a vidéki tekintélyekkel együtt. Csak három felköszöntő hangzott el: a bazi gazda üdv. pohara ö méltóságára, a mire a kegyes válasz nem sokára viszont üdvözlésben adatott, mind azoknak, kik az ünneplés felkarolásában buzgókodtak; azután következett Hunyad megye intelligenciájának vezérferfi ajkáról felhangzott szíves köszöntés, melyben az irás szavaira hivatkozva Kun Géza gróf úr ö méltósága a főpásztor „bonum opusát” jó munkára magyartván az elme és szívreható főpásztori munka végzőjét, mint lelkes apostolt üdvözölte. — Délután 3 órákor a temető kápolnájában tartott ünnepléses gyászszer-tartás után a temető jó részét ellepő sokaság között a főkereszt előtt hallatta ö méltósága főpásztori ajkairól a vi-gasztalás megható szavait oly szívrehatóan, hogy erős tér-fiak szemébe is könny tolt. Körüljárva a temetőt a gyer-mekek és nők csoportjának kézesökja csak a kijáratnál szün-meg, kiknek mindyáját leereszkedő nyájassággal fogadta a szíveket teljesen megnyert főpap. Azután látogatást tett a képezdében, ahol a kellő rend s tisztaság föltt elismerően nyilatkozott.

Este Dr. Pándy vezetése alatt imponzás fáklás zene volt.

30-án a programu szerint gyóntatás és áldoztatás meg szent mise után iskolát látogatott; ennek végeztével a régészeti társulat disztyülésére ment, melyben Hollaký Arthur ö méltósága indítványára általános lelkesültég közepette a társulat disztyájának választatott meg, mit ö méltósága nem késétt régtön egy frappans válaszban elfogadni és kijelenteni, hogy az alapítók sorába lép.

Tizenegy órákor igen számos dévai polgár kíséretében Hunyadra irányult bérnautjára kelt Főpásztorunk. Impozáns látvány gyanánt tünt fel a harmincöt kocsi és csángó szekér lo-bogózott kanyargó alakja az épenakkor V.-Hunyadra törekvő vonatról. A csángók banderiuma prűszkőző lovaikon jól eső látványt nyújtott, midőn V.-Hunyad határára eljutva még egy második banderiumcsoport egészített ki. *Ugy vala Déván, de egészen máskép volt V.-Hunyadon, miről később számolok be a fűd Szerkesztő urnak.* -- Isten velünk.

I R O D A L O M.

* **Iskolai gyermekjátékok és egyes népszokások.** Irta Haralyi Fejér Ignác; egri főegyházmegyei áldozt. Eger 1897. 164 oldal, ára 1 rt.

Az a tér, melyen a kis munka mozog, meglehetősen járatlan nemzeti irodalmunkban. A gyermekjátékokról eddig inkább csak elméleti fejtegetésekkel találkoztunk egyes nevelésudományi munkákban, hogy azok szükségesek; a nevelésnek kiváló eszközei, értelem és szívlepképző erejük igen nagy, stb. De magukat a játékokat összegyűjtve s különösen

vallás-erkölcsi tekintetben megbírálva nem igen láttuk. Jelzett kis munka ezt tüzte ki magának feladatul. Összegyűjti a gyermekek, különösen az elemi iskolás gyermekek játékaikat, azok eredetét puhatólja, nyelvtörténeti, etnographiai megjegyzésekkel kíséri. Fő gondját a széke'ység és palócáság gyermekeinek mondókáira, játéverseire, fogós kérdéseire fordítja. A munka beosztása következő. Az I. szől a G y e r m e k j á t é k o k ról. Ebben tárgyal a bölcső-dalok hatásáról, á-mutatva azoknak erkölcsiileg hasznos és káros következményeit, a gyermekjátékok eredetéről és jogosultságairól, azoknak befolyásáról az illem és kedélyeletre, vallási érzelemre, értelmi nevelésre, emlékezetre, beszédszervek gyakorlására: majd ismerteti az erkölcsiileg hibás és céljuktól elfajult gyermekek játékokat habár nem kimerítőleg, de a munka arányosságához képest elegendő terjedelemben. A II. Népszokások c. szakaszban a felöltt gyermekek játékaival foglalkozik, sok érdekes népköltési terméket mutatva be. Azoknak tulajkapásait, babonás meggyilatkozásait, az illendőség és jó erkölcsiökre való káros hatásukat élenk reflexiókkal kíséri.

E rövid vázlatból a munka tartalmáról könnyű lesz tájékozódni. A mi már most a munkának általános értékét illeti, el kell ismerünk, hogy a mérsékelt várokozásnak megfelel. Tárgya ömagában véve érdekes és vonzó. Szerzőnek szemmel látható lelkesedése és jóakarata pedig elismerést érdemel s jogosít a felvevésre, hogy egy második kiadás még jobban megtogja közelíteni a kitűzött célt, hogy a gyermekjátékok és népies szokások teljes gyűjteményét, szép előadásban olvassuk, historiai, néprajzi és nyelvtörténeti fejtegetésekkel megvilágítva. Akkor a stílusbeli banfytismusok is ki fognak maradni, minő teszem fel: „Rá lett mutatva azon dolgokra” stb.

A munkát jó lélekkel ajáljuk a gyermekekneveléssel foglalkozó és iránta érdeklődők figyelmébe.

* **Előfizetési felhívás.** Voith Antal, a kolozsvári m. kir. Feracý József tudomány-egyetem bölcsészeti karának rendes hallgatója „Elméleti és gyakorlati örmény nyelvtan”-ára előfizetési felhívást hirdet.

Ez az első ilyenmő munka magyar irodalmunkban, mely úgy a társalgási új örmény, mint a klasszikus ö-örmény nyelv rendszeres és teljes grammatikáját adja. A szerző nyelvtana megírásánál arra törekedett, hogy a vele foglalkozó örményül nemesak olvasni, hanem írni és beszélni is megtanulhasson, e végből az elméleti részt az egyes leckék végén alkalmazott 30 gyakorlattal és feladattal, számos örmény-magyar szövegű gyakorlati példával, 17 olvasmányval, magyar-örmény és örmény-magyar szótárral bővítette. (E munka részletes tartalmát a szamosújvári „Armenia”-nak a napokban megjelent októberi füzete mutatta be.)

Az egész munka, mely a jövő év elején legkésőbb márciusig fog megjelenni, 386 sűrűn írt oldalra terjed. Előfizetési ára 1 rt 20 kr. Azok, kike műre előfizetni akarnak kéretnek, hogy az előfizetési áratat ne most küldjék be, hanem midőn később erre felszólítatnak; most csak pontos címük megjelölése mellett ebbeli szándékukat a kiadandó példányok mennyisége föltl való tájékozódhatás végett szerzővel mielőbb tudatni sziveskedjenek. Szerző czime: Voith Antal középiskolai tanárjelölt, Kolozsvárt, egyetem.

* Megjelent „**Gyászelemek. Bucsuztatók. Róm. kat. kántorok használatára.** Irta Gái Sándor

róm. kat. kántor. Főpásztori jóváhagyással. 88 l. Ara köve 70 kr. Székely-Udvarhely, 1897. Atlapozgattuk e kis munkát, mely — mint a „Bevezetés“ mondja „ügy terjedelme, mint tartalmául fogva is sokkal szerényebb, hogy sem íróját megdicsérni tudná, de nem is feladata“ — csupán a kántoroknak kíván segítségére lenni s körülbelül 40 bucsuzató-éneket tartalmaz, melyek külön-külön alkalomra írótak. A munkát, mely Udvarhely érdemes plebánosának, nsgos és fődő Jung-Cseke Lajos apát-tőesperes urnak van ajánlva, szíves készséggel ajánljuk kántoraink figyelmébe és példálásába.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Október 4-ét**, felséges Királyunk névnapját, városunk is az eddiginél nagyobb ténnyel ülte meg. 3-án este v. i. világitás volt; magán az ünnepen a szent misét nsgos Fábian Sándor nagyprépost úr végezte. Szent misén jelen voltak az összes hivatalok, katonai tisztikar és a legénység egy része, továbbá a papnövelő intézet, gymnasium, leányiskola és a fiú elemi iskola növendékei tanítóikkal egyetemben.

— **A király névnapját**, mint Boicáról írják — ott is szépen ünnepelték meg. Vasárnap este világitás volt, a tanuló ifjúság a piacon a Felső megkoszorúzott képe előtt énekel és szavalt. Hétfőn a házak fel voltak lobogozva, a hálaadó isteni tisztelet 10 órákor volt, ezen ismét az ifjúság alkalmoszerű énekeket énekel. D. u. az ifjúság a szabadba vonult, hol énekel és testgyakorlatokkal ünnepelt, s végül egyesek jószívűségéből ozsonában részesült.

— **Petres J.** az erd. rk. iskolák főtanfőnöksége helyettes tanárrá nevezte ki a gyulafehérvári rkat. főgymnasiunhoz Korbulj Emil helyébe, kit a katonai szolgálat teljesítése végett egy évre szabadságot.

— **Iskola fölszentelés** Megható jelenetnek valék tanuja f. hó 19-én Radnóton; ugyanis a régi iskola helyett az erdélyi r. kat. Státus egy új palatászerű iskolát építetett s annak volt a fölavatása. A szent misét, a melyen nagyon sokan voltak jelen, Kovács Ferenc marosvásárhelyi apát plebános úr, Veress Lajos kerellő-szentpáli és László János radnóthi lelkész urak segédletével végezte, a mely után processzióval mentünk le az új iskola épülethez, a hol Kovács apát-plebános úr szónoklatával elragadott mindnyájunkat. A jelen volt nagyságos Pál István kanonok úrnak is szép beszédben tejezte ki köszönetét és kérte, hogy az igazgató tanácsnak sziveskedjék a radnóthi hitközség háliját tolmácsolni. Ezek után a Te Deumot intónálta az apát plebános úr, a melynek elzengedése — és egy rövid ima után véget ért a szertartás. Ezt követte a bankett, a hol sok vidéki úr is jelen volt. Az első pohárköszöntőt Kovács apát úr az erdélyi püspök ő méltóságára mondotta. Továbbá még mondottak pohárköszöntőt nagys. Pál István kanonok úr, fődő Veress Lajos, fődő László János plebános urak; tekt. Deák Igúac. tkt. Lajos Sándor, tekt. Horvát főszolgabíró ur, stb. stb. Ezen ünnepély emlékünkből sokáig megmarad.

Szívemből ohajtom én is: hogy az újonnan emelt iskola, a Muzsának ezen fölszentelt csarnoka a valódi tudomány, az isteni félelem és az igaz honszereiem fejlesztője és ápolója legyen mindenkor.

Egy jelen volt.

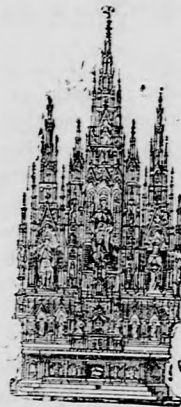
— **Pályázat.** A gyergyó-szentmiklósi központi elemi fuiskolánál egy tanítói állomás megüresedvén, arra ezennel pályázat hirdettetik. Fizetése szálláspéuzzel együtt 420 frt. Ezenkívül részesül az ismétlő III-ik osztályos fiúk tanításáért 40 frt tiszteletdíjban. — Pályázni kívánók, felszerelt folyamodványukat alattirhoz október hó 15-ig adhatják be. Gyergyó-Szentmiklóson, 1897. október 1-én. Ferenczi Károly iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** A csíkesatószei rk. tanítói és segédkántori állásra ezennel pályázatot hirdetek. I. Járandóságai: 400 azaz négyszáz forint készpénz a község pénztárából, 10—15 frt stolaris jövedelem, 18 terü tűzifa, 2 szoba és kamrából álló lakás. II. Kötelessége: az 1—2 osztályosok és ismétlők tanítása, a segédkántori teendők végzése. Pályázni szándékozók kellően felszerelt kérésüket f. évi október 24-ig alulirhoz sziveskedjenek beküldeni. Csik-Csatósze, 1897 szept. 26. Bálint Lajos plebános, iskolaszéki elnök.

Mahlknecht Keresztély

es. k. ipartörvényileg bejegyzett cég

Szt. Ulrich — Gröden — Tirolban.

ajánkozik templomi famunkákra, úgy mint mindenmü és nagyság oltárok, szöszékek, szent szobrok, Jézus szobrok, szt. sírok, jászolok, finom kivitelt dombormü stációképek és minden e nemhez tartozó egyházi faragó művészetbe vágó dolgokra a legmérsékeltbb áron.

Illustrált árjegyzékeket, tervezeteket, költségvetéseket kívánatra bérmentve küldök.

Ajánlás:

Tekintetes úr! A küldött szt. Joachim és szt. Anna szobrokkal igen meg vagyok elégedve. Tisztelettel

Möller Ede

apát főesp. pleb. Fer. József r. lovagja Brassó. Erdély

Igen tisztelt Mahlkecht ur!

A lourdesi Mária-szobor, melyet tkts. címed a hejybeli templom számára küldött, minden tekintetben mesteri kivitelt úgy a faragászatot, mint a színezetet illetőleg, az ára is igen mérsékelt. A szép munkával nemesak magam vagyok megelégedve s önnek balára kötelezve, hanem nyugodt lelkiismerettel a legmelegebben ajánlhatom hasonló szobrászati munkákat illetőleg a fődő lelkészkező papársaimnak is.

Neudorf Lippa mellett (Magyarország)

Tisztelettel

Hold Adám, plebános.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.

Szerkesztőtársak: Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.